

на робота ніколи не зможе забезпечити підйом виробничих сил. Це небезпечно тим, що такий тип працівника негативно впливає на інших працівників, які більш відповідально ставляться до своєї праці. Поява такого типу виконавців небезпечний сигнал неблагополуччя у мотиваційній системі суспільного виробництва.

При такому стані в аграрному виробництві, коли виплата заробітної плати стає подією у житті колективу, коли понизився контроль за дисципліною праці, коли різко знизилась частина соціальної допомоги селянам та інші труднощі, існує реальна загроза поповнення групи пасивних виконавців, збільшення якої може відбутися за рахунок активної частини працівників. За цією тенденцією необхідно постійно простежувати, створювати нові заходи по попередженню її розвитку, шляхом соціологічного обстеження, та його аналізу.

УДК338.1.003.1.:Б33.2

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА НАСІННЯ СУДАНСЬКОЇ ТРАВИ В УМОВАХ ПІВДНЯ СТЕПУ УКРАЇНИ

В.І.ЖАРИНОВ – д.с.-г.н., професор,
Л.О.БОЙКО – к.с.-г.н.

Важливість підвищення економічної ефективності виробництва кормів зумовлене тим, що без удосконалення кормової бази, без зниження собівартості кормів не можна підняти на більш високий рівень і тваринницьку продукцію. Зелені корми одержані з однорічних кормових культур мають найменшу собівартість.

У зв'язку із значним скороченням площ основної і до того кошової кормової культури – кукурудзи, інтерес практиків до суданської трави зростає. Виникає погребя у збільшенні виробництва насіння.

У свій час у рекомендаціях та науково-виробничих публікаціях питанню вирощування суданської трави приділялось недостатньо уваги особливо насінництву. Тому в умовах формування ринкових відношень, переходу на господарчу самостійність, економічна оцінка запропонованих агроприймів вирощування суданської трави на насіння набуває все більш суттєвого значення.

В 1994-1996 роках нами вивчалось питання вирощування суданської трави на насіння, зокрема спосіб посіву та норма висіву. Польові досліді проводились на полях КСП "Супутник" Жовтневого району Миколаївської області. Суданська трава, сорту Миронівська 10 висівалась звичайним рядковим способом з нормою висіву – 1,5;

2,0; 2,5; 3,0 млн. широкорядним – 0,5; 1,0; 1,5; 2,0 млн. схожих насінин на 1 га.

Основним принципом впровадження прогресивних технологій вирощування суданської трави є комплексне застосування технологічних елементів, що сприяє їх взаємному доповненню та ефективності окремих агрозаходів. Економічна основа всіх прогресивних технологій – одержання максимальної кількості продукції з мінімальними затратами праці.

Нами був проведений аналіз економічної ефективності виробництва насіння суданської трави по кращих варіантах дослідів. Витрати по окремим агроприйомам розраховані по цінам на 1.01.97 р. Вартість одержаної продукції розраховали по ціні 1,3 грн за кілограм кондиційного насіння і 4,65 грн за 1 центнер сіна.

Економічну ефективність виробництва насіння культури визначили по наступним показникам: вартість продукції в співставних цінах 1996 року, виробничі випрати (по технологічній карті), чистий прибуток з гектару, собівартість 1 ц насіння та рівень рентабельності.

Встановлено, що вивчаємі параметри способу посіву та норми висіву чинять суттєвий вплив не тільки на насінневу продуктивність посіву, але й на економічну ефективність виробництва насіння суданської трави.

Спосіб посіву та норми висіву нами вивчались в умовах зрошення та незрошуваних умовах. Виробничі витрати вивчаємих нами варіантів різнились несуттєво і в основному обумовлені вартістю висіваємого матеріалу і відповідними затратами на збирання врожаю.

Собівартість одного центнера насіння суданської трави в незрошуваних умовах була мінімальною на рядковому посіві при нормі висіву 2,0 і 2,5 млн/га: 68,7 і 73,4 грн. відповідно (табл.1).

Збільшення ширини міжряддя до 45 см привело до росту собівартості 108,0-115,2 грн.

Посів культури з міжряддям 15 см забезпечив в середньому за роки досліджень максимальний чистий прибуток на рівні 379,3 грн/га при оптимальній нормі висіву (2,0 млн. насіння/га). Збільшення міжряддя до 45 см майже в чотири рази знижує чистий прибуток – до 90,2 грн/га при оптимальній нормі висіву.

В незрошуваних умовах рентабельність на вивчаємих варіантах змінювалась в межах 12,8-88,9%. В залежності від вивчаємих факторів найбільш рентабельним було виробництво насіння на рядковому посіві та нормі висіву 2,0 млн/га – 88,9%, а на широкорядному при нормі висіву 1,0 млн/га. – 20,4%.

Таблиця 1 – Економічна ефективність виробництва насіння суданської трави в незрошуваних умовах (середнє за 1994-1996 рр.)

Показники	Варіанти досліджу			
	Рядковий		Широкорядний	
	2,0 млн/га	2,5 млн/га	1,0 млн/га	1,5 млн/га
Урожайність, ц/га	6,2	5,9	4,1	3,9
Вартість валової продукції, грн	806,0	767,0	533,0	507,0
Собівартість 1ц насіння, грн	68,7	73,4	108,0	115,2
Виробничі витрати на 1 га, грн	425,7	433,3	442,8	449,4
Чистий прибуток, грн з 1га	379,3	333,7	90,2	57,6
Рентабельність, %	88,9	77,0	20,4	12,8

Додаткове зволоження рослин суданської трави на ряду з відповідними затратами на зрошення забезпечило зниження собівартості 1 центнера насіння до 63,7-64,8 грн на рядковому посіві та 106,3-113,4 грн на широкорядному (табл. 2) Це є свідомством про перевищення валової вартості додаткової продукції, одержаної на зрошуваних площах проти додаткових витрат на зрошення.

Використання зрошуваного насінневого посіву суданської трави характеризується максимальною рентабельністю при поєднанні рядкового посіву та норми висіву 2,5 млн/га – 104,0%. Збільшення міжряддя до 45 см знижує рівень рентабельності на кращому варіанті (1,0 млн/га) до 22,2%.

Таблиця 2 – Економічна ефективність виробництва насіння суданської трави на зрошенні (середнє за 1994-1996 рр.)

Показники	Варіант досліджу			
	Рядковий		Широкорядний	
	2,0 млн/га	2,5 млн/га	1,0 млн/га	1,5 млн/га
1. Урожайність, ц/га	11,4	11,7	7,1	6,7
2. Вартість валової продукції, грн	1482	1521	923	871
3. Собівартість 1 ц насіння, грн	64,8	63,7	106,3	113,4
4. Виробничі витрати на 1 га, грн	738,8	745,4	755,0	161,0
5. Чистий прибуток, гриз 1га	743,2	775,6	168,0	110,0
6. Рентабельність, %	100,6	104,0	22,0	14,5

Таким чином, виконані економічні розрахунки підтвердили економічну доцільність вирощування насіння суданської трави в умовах півдня Степу України. Саму низьку собівартість 1 ц насіння – 63,7 грн забезпечує використана нами технологія з пропонуванням

поєднанням рядкового способу посіву та норми висіву 2,5 млн. насіння/га при зрошенні.

Основою підвищення економічної ефективності вирощування суданської трави є одержання високих врожаїв з одиниці площі на базі повної механізації виробничих процесів та використання всіх рекомендацій спрямованих на застосування досягнень науки та передового досвіду з метою впровадження інтенсивних технологій.

УДК: 636.2: 658.155: 338.512

ОЦІНКА ОБ'ЄКТИВНОСТІ ПОКАЗНИКІВ СОБІВАРТОСТІ ТА РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ПРОДУКЦІЇ

О.І.ЛЮХОНЯ – доцент,
А.О. ПОПОВА – економіст

Виробники і дослідники як незаперечну істину, як аксіому часто сприймають узагальнюючий показник економічної ефективності виробництва продукції – рівень рентабельності.

Однак, як показують наші дослідження, в період затяжної економічної кризи, високих темпів інфляції розрахунки виробничих витрат та собівартості продукції за загальновідомими методами перевертаються до невпізнанності як сам показник собівартості, так і рівень рентабельності.

При інфляції, при постійному підвищенні цін на матеріально-технічні ресурси, показники собівартості продукції сільського господарства, виробничий цикл яких природно буває дуже довгим і продовжується від декілька місяців до декілька років становляться неправдивими, необ'єктивними, брехливими. Тому, самий ретельний і вірний розрахунок рівня рентабельності, проведений за загальновідомими методами, також буде помилковим і необ'єктивним.

Отримані при таких розрахунках показники рівня рентабельності не можуть бути об'єктивним критерієм оцінки ефективності сільськогосподарського виробництва.

Переконливим підтвердженням цього може бути приклад показників собівартості і рівня рентабельності виробництва яловичини в господарствах Херсонського і Миколаївського обласних управлінь сільського господарства.

Рівень збитковості виробництва яловичини у 1996 році в господарствах Херсонського обласного управління сільського господарства складав 49,89%, а Миколаївського – відповідно 53,00 %. За наступні два роки рівень збитковості виробництва яловичини в гос-